

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-2-66-93>

УДК 811.11-112

Зізінська А.П., Береговенко Н.С.

Білоцерківський національний аграрний університет

ДІЄСЛОВО *PRAU* ЯК РЕКВЕСТИВНИЙ МАРКЕР В ІСТОРІЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Анотація. Стаття присвячена аналізу реквестивних мовленнєвих актів з маркером *pray* в середньоанглійській та ранньоніованглійській періоди (12–17 ст.). Здійснено аналіз одиниць та окреслено особливості їх утворення. Досліджено структурні та прагматичні властивості *pray*-конструкцій та особливості їх розвитку в історії англійської мови. Діахронічна розвідка дозволила виокремити найбільш поширені форми реквестиву з *pray* та дослідити його будову та функцію. Були опрацьовані літературні пам'ятки середньоанглійської та ранньоніованглійської мов з 12 по 17 ст., що дозволило зробити ґрунтовний аналіз *pray*-конструкцій та особливості їх вживання.

Ключові слова: *pray*, реквестив, імператив, мовленнєвий акт, директив, діахронія.

Zizinska Anna, Berehovenko Natalia

Bila Tserkva National Agrarian University

THE VERB PRAY AS A REQUEST MARKER IN THE HISTORY OF ENGLISH

Summary. The aim of this paper is to discuss the development of the verb *pray* as a speech acts of requests from the twelfth century to the seventeenth century. Our task is to examine its pragmatic and structural features. The diachronic study helped to establish the most common forms of *pray*-requests and to analyze their structure and function in the sentence. The analysis of these units shows structural and pragmatic features of *pray*-constructions throughout the history of English language. The results regarding the diachronic development of the verb *pray* show that its first appearance in English happened not earlier than the thirteenth century. The Old English *bidd* was gradually replaced by Old French *preier* which had the same meaning i.e. *ask earnestly, to beg*. From the fifteenth century to the seventeenth century the form *I pray you* was reduced to *I pray* or *prithiee* and ultimately to *pray*. According to the results of our study there were seven most common types of constructions with the verb *pray* which differed in their structure. One of the most distinctive characteristics is the free word order and the inversion of the constituents. The request sentence had the imperative main verb and a simple sentence *I pray you*. Our researched showed that most common type of the sentence with the verb *pray* had the direct word order. Originality of this article is defined by the fact that this study covers large-scale periods in the history of English showing the evolution of the verb *pray* as a request maker. The data was selected in diachronic perspective out of Middle English and Early Modern English texts from twelfth to the seventeenth centuries. Our study contributes to general theory of speech acts and may also be the used as the basis for further investigations concerning structural as well as pragmatic features *pray*-requests.

Key words: *pray*, speech act, request, directive, Middle English, Early Modern English, diachrony.

Постановка проблеми. Мовленнєві акти (далі – МА) є об'єктом численних розвідок в сучасній лінгвістиці, а саме в історичній прагматиці. МА є невід'ємною частиною людського спілкування та постійно вживаються в повсякденному житті. Дослідження МА на сучасному етапі відбувається в межах різних підходів: структурно-синтаксичного, функціонально-семантичного, прагматичного, когнітивного та ін.. В центрі нашої розвідки знаходиться один з видів директивних МА, а саме – реквестив, тобто МА в основі якого лежить прохання, які, разом з наказами, порадами, запрошеннями, рекомендаціями, відносять до директивного типу, який характеризується спонуканням мовця до скоєння вказаного ним дії. Разом з тим, прохання займають проміжне місце між наказами, вимогами, розпорядженнями, вказівками, з одного боку, і порадами, рекомендаціями, запрошеннями, з іншого.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. М. Укаджі (1978) досліджував форми *I pray you*, *I beseech you* та *I command you* в ранньоніованглійському періоді, особливо в працях Шекспіра, аналізуючи їхню імперативну структуру. Базуючись на дослідженні Дж. Росса (1970), М. Укаджі говорить про те, що імперативне значення вищевказаних форм походить з головного дієслова в реченні, (*I*) *pray* є одним з них [19, с. 54–55].

Р. Браун та А. Гілман (1989) досліджували способи мовного вираження ввічливості, відносячи *I pray you*, *pray you* та *prithiee* до непрямого прохання. Ч. Барбер (1997) у своїх працях також досліджує вираження ввічливості за допомогою фраз *I prethe* та *I prey thee* [2, с. 34].

Р. Копитько (1995) аналізує п'єси Шекспіра, базуючись на позитивних та негативних стратегіях ввічливості П. Браун та С. Левінсон (1987), показуючи розвиток та перехід від домінуючої позитивної ввічливості до сучасної негативної ввічливості [10, с. 532].

Актуальність цієї роботи полягає в тому, що численні дослідження в діахронічних студіях потребують доповнення вже існуючих напрацювань. Тому, залучення діахронічного аналізу допоможе пояснити проблему реалізацію *pray* конструкцій в реченні та охарактеризувати їх структурні особливості. Наше дослідження має на меті проаналізувати поведінку маркера ввічливості *pray* в середньоанглійській та ранньоніованглійській мовах. **Завдання** цієї розвідки передбачають спробу з'ясувати прагматичні та структурні особливості еволюції *pray* конструкцій.

Методологія дослідження мовленнєвих актів в діахронічних студіях стикається з певними труднощами. Головними проблемами є неможливість охопити весь обсяг матеріалу з

реалізацією МА в історії мови, а також складність диференціації МА, оскільки їх поведінка протягом історії може змінюватись. Наприклад, при дослідженні реквестивів неможливо знати всі способи їх реалізації протягом всіх періодів в історії англійської мови. Тому, дослідникам доводиться робити еклетичний аналіз “типових” форм вираження, які, на їхню думку, найчастіше зустрічаються в історичному корпусі. Але навіть невелика кількість формул, яку традиційно асоціюються з реквестивами чи обіцянками, може мати непередбачені, тобто нетрадиційні, способи реалізації, через відсутність стандартизації в ранні періоди англійської мови.

Застосування електронних корпусів при дослідженні МА є проблематичним, оскільки такий аналіз базується на формі, що робить неможливим систематично, чи автоматично виділити мовленнєвий акт. Тому на нашу думку метод суцільної вибірки є найбільш надійним для такого виду дослідження, хоча не завжди доцільний, оскільки займає довгий час для обробки матеріалу. Тому вченим доводиться шукати альтернативні способи для розвідок. І. Тавітсенн та А. Джукер (I. Taavitsainen and A.H. Jucker, 2007) [17] розглядають МА через дієслово мовленнєвого акту. Таким чином полегшується робота з пошуком МА в корпусі. За допомогою цього підходу можна дослідити всі літературні пам'ятки, наявні в корпусі, та отримати чітку картину про використання відповідних МА. Але в цьому підході є теж недоліки, оскільки він не дає змогу дослідити всі способи реалізації певного МА в історичному корпусі.

Наша розвідка дозволяє нам застосувати обидва зазначені способи, оскільки досліджувана одиниця складається з маркера *pray*, який робить можливим пошук в корпусах. В своєму дослідженні ми застосовуємо метод суцільної вибірки. Нами були опрацьовані літературні пам'ятки середньоанглійської та ранньоанглійської мов, що дозволило нам проаналізувати структуру *pray* конструкцій та особливості їх вживання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Словник Вебстер дає визначення дієслову *pray* як “висловлювати прохання”. Етимологічний словник зазначає, що слово з'явилося в англійській мові в ранній середньоанглійській період, а саме на початку XII ст., та означало “ask earnestly, to beg”. Походить з давньофранцузького *preier* (просити, молитись), яке в середньоанглійській період витіснило давнеанглійське *bidd* (просити, благати). Вираз *I pray you* (ModE. *please, if you will*) скоротився до *I pray* або *prithie* в XVI ст. – на початку XVII ст.. Згідно з Оксфордським словником, форма *prithie* (скорочено від *pray thee*) з'являється в 1577 році та припиняє своє вживання в 1875 р. Найбільша частотність вживання даної фрази припадає на XVII ст. та є формою непрямого реквестиву [12].

Р. Браун та А. Гілман схиляються до думки, що реквестиви, після яких слідує займенник другої особи, такі як *Go you, Wende thee, Take thou* є більш ввічливими. В сучасній англійській мові при вживанні реквестивів часто використовується маркер ввічливості *please*, що надає реквестиву менш категоричної тональності. В досліджуваній період це слово ще не існувало, тому вживалися його відповідники, такі як *pray, prithie, beseech* та ін.

Звернення до текстів середньоанглійської та ранньоанглійської писемності дало можливість виокремити, окрім просто вживання дієслова *pray* як реквестивних мовленнєвий акт (далі – РМА), структурні особливості вживання такого реквестиву. В ході дослідження нами було виділено наступні різновиди РМА:

1. Модель *I pray you / thee*. При дослідженні нами було засвідчено, що ця модель була найбільш поширеною протягом досліджуваного періоду та виявилась діахронічно стійкою, про що свідчить наявність її в текстах, починаючи з 13 ст. по 17 ст. В досліджуваних нами пам'ятках писемності початку 12 ст. не було зафіксовано вживання РМА з даним типом маркування. Це можна пояснити появою та розвитком самого слова *pray*, яке, як вже зазначалось вище, з'явилося на початку 12 ст. Однак, широкого використання в текстах це слово набуло починаючи з 13 ст. До цього ж використовувався тогочасний відповідник – *bidd* (просити, благати). Пор.:

(1) *Mid heom ich wepe swipe sore, / an for heom bidde Cristis ore...* (The Owl and the Nightingale, 1567-1568) – “I weep bitterly with them, and pray for Christ's mercy on them...”

(2) *What have they don? I pray you, telle me that.* (The Assembly of Ladies, 149). – “Що вони зробили? Я прошу тебе, скажи мені”.

Варто зазначити, що позиція цієї моделі в реченні варіювалась. Маркер міг розташовуватись, як в препозиції до імперативного дієслова (*I pray you / thee + Verb + [Obj]*) (2), так і в постпозиції (*Verb + Subj / Obj + I pray you / thee*).

(3) *Bewar with erroure here, I preye thee;* (The Cloud of Unknowing, 1275)

2. Модель *I you / thee pray* присутня переважно в текстах періодів з 13–16 ст. Дана модель має інверсований порядок слів SOV та вживалась рідше від попередньо розглянутої моделі з прямим порядком слів. Розташування в реченні по відношенню до імперативної клаузи відбувалось так, як і реквестива з прямим порядком слів – пре- та постпозиція. Пор.:

(4) *Tell me, y the pray!* (Amis and Amiloun, 794) – “Скажи мені, благаю!”.

3. Модель *pray* засвідчена нами переважно в таких періодах з 14-15 ст. та в 17ст.. Останній період має найбільшу частотність вживання. Напр.:

(5) *Pray, sir, be patient.* (King Lear, 1;4;43) – “Благаю, пане, будьте терплячим.”.

4. Модель *pray + [OBJ]* була поширеною в періоди з 13 по 15 ст. Маркер *pray* вживався в значенні “просити”. Напр.:

(6) *Fair child, ga to my father deir, / And pray him cum to speik with me alone.* (The Testament of Cresseid, 365) “Дитино, йди до мого любого батька, / Та проси його прийти і побалакати зі мною.”.

5. *pray you*. Модель за своєю структурою є лише різновидом попередньої, але на нашу думку варту виділити її як окрему через високу частотність її вживання.

(7) *Pray you, trust my ear then.* (A New Way to Pay Old Depts, 250; 62) – “Прошу тебе, довіряй моїм вухам.”

6. Модель з маркером *prithie* була характерна для ранньоанглійського періоду та є особливістю мови В. Шекспіра.

(8) *Prithee, be not angry.* (A New Way to Pay Old Depts, 13; 73) – “Благаю, не сердься.”;

7. Модель *pray I thee / thee I pray*. Цей тип інверсованого маркування вживався дуже рідко, але на нашу думку все ж варто виділити його як окрему модель.

(9) *Robyn, nowe pray I the, / Smythe of mijn hede rather to-morowe, / And I forgyve it the.* (A Gest of Robyn Hode, 798–800) – “Робін, зараз я прошу тебе / Віддати мені голову завтра, / І я пробачу тобі це”.

Найбільш поширеною та діахронічно стійкою була структура *I pray you*. Вона наявна протягом всього досліджуваного періоду і характеризується високою частотою вживання. Говорячи про структуру цього виду РМА, то синтаксична дериваційна модель теж мала свої особливості. Стосовно розташування в реченні, то *pray* та *prithiee* стояли або в ініціальной, або в пост-позиції до підмета і присудка: *Pray + the/you / thee / yow*.

З наведених вище прикладів видно, що реквестивне речення складалось з імперативного дієслова та простого речення *I pray you*, яке мало прямий чи інверсований порядок слів. Нами було

помічено, що за частотністю переважав саме прямий порядок слів цього виразу.

Висновки дослідження. Ми відслідкували розвиток дієслова *pray* в англійській мові з 12 по 17 ст. У ході дослідження нами було виявлено, що РМА з маркером ввічливості *pray* демонструють частоту вживання та варіативність структури. Особливістю структури є нефіксоване розміщення конститuentів та інверсія членів головного речення. Нами було виділено 7 моделей цього РМА, відповідно до яких змінювалась і синтаксична структура самого речення. Вибірка свідчить, що вживання реквестиву з маркером *pray* почалось з 13 ст. і було відсутнє, як на початку середньоанглійського періоду, так і в давньоанглійський період. Покажемо їх вживання в період з 17 ст., а саме в творах В. Шекспіра.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо у дослідженні взаємозалежності структурних та прагматичних властивостей реквестивів з маркером *pray* в історичному аспекті, що дозволить доповнити існуючі наукові дослідження з теорії мовленнєвих актів.

References:

1. Austin John L. *How to Do Things with Words*. Oxford : Oxford University Press, 1962.
2. Barber C. *Early Modern English*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 1997.
3. Brinton Laurel J. *Pragmatic markers in English: Grammaticalization and discourse functions*. [Topics in English Linguistics 19]. Berlin : Mouton de Gruyter, 1996
4. Brinton L.J. *Pragmatic Markers in English*. Berlin/New York : Mouton de Gruyter, 1996.
5. Brown P. and Levinson S.C. *Politeness: Some Universals in Language Usage*. Cambridge : Cambridge University Press, 1987.
6. Brown R. and Gilman A. “Polite theory and Shakespeare’s four major tragedies”. *Language in Society* 18: 1989. P. 159–212.
7. Crystal D. *A Dictionary of Linguistics and Phonetics*, 4th edition. Oxford : Blackwell Publishers, 1997.
8. Halliday M.A.K. *Language as Social Semiotic*. London : Arnold, 1978.
9. Hopper P. “On some principles of grammaticization”. In *Approaches to Grammaticalization*, E.C. Traugott and B. Heine (eds), Amsterdam : John Benjamins, 1991. P. 17–35.
10. Kopytko R. “Linguistic politeness strategies in Shakespeare’s plays”. In *Historical Pragmatics*, A.H. Jucker (ed.). Amsterdam : John Benjamins, 1995. P. 515–540
11. Leech G. *Principles of Pragmatics*. London : Longman, 1983.
12. Merriam-Webster Dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/pray>
13. Mey J.L. *Pragmatics: An Introduction*. Oxford : Blackwell, 1993.
14. Middle English Text Series. URL: <https://d.lib.rochester.edu/teams/text-online>
15. Quirk R., Greenbaum S., Leech G. and Svartvik J. *A Comprehensive Grammar of the English Language*. London : Longman, 1985.
16. Ross J.R. “On declarative sentences”. In *Readings in English Transformational Grammar*, J.A. Roderick and P. Rosenbaum (eds), Waltham, Mass.: Ginn and Company, 1970. P. 222–272.
17. Taavitsainen I., Jucker A.H. Speech acts verbs and speech acts in the history of English. *Methods in Historical Pragmatics*. Berlin-New York : Mouton de Gruyter, 2007. P. 107–138.
18. Ukaji M. *Imperative Sentences in Early Modern English*. Tokyo : Kaitakusha, 1978.